

**“SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ OLARAK, BEN KİMİM?”
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ
KİMLİKLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN METAFOR ANALİZİ
YOLUYLA İNCELENMESİ**

*Banu ÇULHA ÖZBAŞ**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, görev başındaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kimliklerine ilişkin görüşlerini metafor analizi yoluyla incelemektir. Araştırma verileri 63 sosyal bilgiler öğretmeninden toplanmıştır. Katılımcılardan “Sosyal bilgiler öğretmeni gibidir. Çünkü.....” ifadesini metafor kullanarak doldurmaları istenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler cinsiyet, kıdem, mezun olunan fakülte türü ve mezun olunan program değişkenleri açısından değerlendirilmiştir. Veriler nitel (içerik ve betimsel analiz) veri çözümleme teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, öncelikle sosyal bilgiler öğretmenine yönelik 23 geçerli metafor geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu metaforlardan 6 ana metafor geliştirilmiştir. Bunlar “rehber olarak sosyal bilgiler öğretmeni”, “besleyen/yetiştiren kişi olarak sosyal bilgiler öğretmeni”, “şekillendirici olarak sosyal bilgiler öğretmeni” “değişmez bilgileri aktaran kişi olarak sosyal bilgiler öğretmeni”, “araç-gereç sağlayan kişi olarak sosyal bilgiler öğretmeni” ve “toplumu ve toplum içinde kendini geliştiren kişi olarak sosyal bilgiler öğretmeni”dir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi mesleklerine ilişkin metaforlar geliştirirken genel olarak öğretmenliğe ilişkin genel metaforların dışına çıkamadıkları anlaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerin geliştirdikleri metaforlarda mesleki kıdem, cinsiyet, mezun olunan fakülte ve bölüm değişkenlerine göre farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler öğretmeni, sosyal bilgiler öğretmeni metaforları, sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kimliği.

**“AS A SOCIAL STUDIES TEACHER WHO AM I?” ANALYZING
IN SERVICE SOCIAL STUDIES TEACHERS’ PERCEPTION OF
SOCIAL STUDIES TEACHER VIA METAPHORS**

ABSTRACT

The aim of this study was to explore in-service social studies teachers’ perception of their professional identity through analysis of metaphors. Data were gathered from 63 in-service social studies teachers. Participants were asked to complete the sentences in writing such as “The social studies teacher like... Because...” with metaphors

* Dr., Dokuz Eylül Ü. Buca Eğt. Fak. İlköğretim Böl. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD. El-mek: banu.culha@deu.edu.tr

they choose. Data were analyzed using qualitative (content and descriptive analysis) techniques. According to the results, 23 valid metaphors used by teachers were defined. These metaphors were grouped under 6 main categories. Namely; “social studies teacher as a guider”, “social studies teacher as a nurturer”, “social studies teacher as a transporter of unchangeable information”, “social studies teachers as a molder”, “social studies teacher as tools provider”, “social studies teacher as a community changer and an active participant of the community”. The research results showed that social studies teachers in this study used common teachers’ metaphors rather than specific metaphors to describe social studies teachers. Additionally, social studies teachers’ working experiences, gender, schools and departments they graduated and were determined as effective factors in their choose of metaphors.

Keywords: Social studies teacher, metaphors of social studies teacher, professional identities of social studies teachers.

Giriş

Son elli yıldır eğitim alanında yapılan araştırmaların konuları, yöntemleri ve ilgi alanları oldukça değişmiştir. Bu değişimin izleri, hiç şüphesiz, öğretmenler ve öğretmen eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda kolaylıkla görülmektedir. Artık, eğitim araştırmacıları tarafından öğretmenlerin sınıftaki yegâne rolleri, değişmez birtakım bilgileri öğrencilere kara tahta önünde belletmek/aktarmak, uzmanlar tarafından belirlenen programı tam ve eksiksiz olarak öğrencilere kavratmak olarak görülmemektedir (Adler, 2008:329). Sosyal bilgiler öğretimi özelinde bu değişimi Thornton (2005:1-17) öğretmenler için kullandığı “programın – öğretimin kapıcısı” metaforu ile açıklamaktadır. Thornton’a göre, günümüz okullarında sosyal bilgiler öğretmeninden beklenen, uzmanlar tarafından geliştirilen programı tam ve eksiksiz olarak öğrencilerine aktarıp onları itaat eden vatandaşlar olarak yetiştirmek değildir. Artık, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tıpkı bir kapıcı gibi iki görevi bulunmaktadır. Bunlardan ilkinde sosyal bilgiler öğretmenleri kapıdan içeri neyin, hangi sıra ile girebileceğine yani; programda neyin ne zaman, hangi önem sırası ile öğretilene karar verendir. Öğretmenlerin ikinci görevi ise, kapıdan içeriye alınanların öğrencilere nasıl öğretileneğidir. Burada öğretmen, hangi öğretim yönteminin hangi konunun öğretiminde uygun olacağı, hangi yaş grubuna hangi konunun ne şekilde öğretileneğine ilişkin kararlar verir. Bu karar verme sürecinde öğretmenlerin tutumları, değerleri, öğretime ilişkin görüşleri ve kendilerini yansıtmaya yolları, başka bir deyişle, öğretmenlerin kendilerini kim olarak tanımladıkları, bu paralelde de mesleki kimliklerine ilişkin görüşleri önem kazanmaktadır (Ponte ve Chapman, 2008:223-225).

Kimlik; sosyoloji, antropoloji ve psikoloji çalışmalarının temel konularından biridir (Yalman, 2009: 31). Sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinin ilgi alanına girmesi nedeniyle de birçok ayrı anlamlarda kullanılabilmektedir. Antropologlar için kimlik grubun kimliği, bu grubu diğer gruplardan ayıran özellikler olarak kültürle yakın bir kavram olarak görülürken, psikolojide birey ve bireyin kendini tanımlamasının bir parçası, sosyal psikolojide ise bireyin grup içinde tanımlanması şeklinde görülmektedir.

Öğretmenlik söz konusu olduğunda “Öğretmen olarak ben kimim?” sorusuna verilecek cevaplar, bizi kolaylıkla öğretmenlerin mesleki kimliğinin nasıl tanımlandığı sorusunun cevabına ulaştırır. Fakat bu soruya yekpare ve değişmez bir cevap vermek mümkün değildir. Çünkü

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

bireylerin içinde yaşadıkları toplum (Flores ve Day, 2006), bireysel ön yaşantıları (Lipka ve Brinsthaupt, 1999), mesleki deneyimleri, hangi kademedeki görev yaptıkları (Sachs, 1999: 39) ve kendilerini kim olarak tanımladıkları yukarıda sorduğumuz soruya verdikleri cevapları elbette etkilemektedir.

Bernstein (1996’dan aktaran: Sachs, 1999: 39) mesleki kimliği, geçmişle ilgili (retrospective) kimlik ve umulan/beklenen gelecekle ilgili (prospective) kimlik olarak iki gruba ayırmaktadır. Geçmişle ilgili hatırlanan kimliğin içinde; geçmiş yaşantılara dayalı olarak öğretmenlik ve öğretmenle ilgili ön deneyimler ve ön kabuller yoluyla oluşan düşüncelerle, öğretmenliğe ilişkin genel olarak toplumda her zaman kabul gören ideal kimlik algısı yer almaktadır. Umulan beklenen kimlikte ise daha çok geleceğe ilişkin görüşler, beklentiler önem kazanmaktadır. Bu görüşlerin şekillenmesi ve gelişmesinde öğretmenliğe yönelik genel politikadaki değişim, ekonomik anlamdaki gelişmeler de etkili olabilmektedir; fakat en etkili olan, hiç şüphesiz bireylerin kendi yaşam deneyimleridir.

Kısaca, genelde öğretmenlerin, özelde de sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kimliklerinden kast edilen, hem kendilerinin (deneyim ve bilgileri ışığında) kim olduğuna hem de diğerlerinin öğretmen ve öğretmen grubu olarak onun/onların kim/kimler olduklarına ilişkin görüşleridir (Sachs, 1999: 39-42). Yani “Ben kimim?” sorusundan daha ziyade “Bir öğretmen olarak ben/biz kimim/kimiz?” sorusunun cevabı, bizi mesleki kimliğe götürmektedir.

Öğretmenlerin mesleki kimliklerini konu alan çalışmalar genel olarak öğretmenlerin kendi seslerini duymayı amaçlayan çalışmalardır. Bu araştırmalarda metaforlar sıklıkla kullanılan bir araştırma türüdür (Saban, 2004; Saban, Koçbeker ve Saban; 2006, Cerit, 2008). Sönmez’e (1993) göre benzetişim, benzeşme, andırış, andırma anlamına gelen metafor, kısaca, bir varlığın başka bir varlık olarak ifade edilmesi olarak tanımlanabilir. Metaforlar, yeni bilginin daha önceden bilinen eski bilgilerle benzerliklerini bularak ilişkiler kurulmasını sağlar ve böylece, yeni bilginin somut olarak açıklanmasına yardım ederler (Senemoğlu, 2007: 564). Metaforlar, özünde bireylerin his, idrak, kavrayış ve düşüncelerinin şekillendirilmesinde kolaylıkla kullanılabilir. Bunlar bireylerin gerçek hayattaki davranışlarını etkilediği için son derece önemlidir (Collins ve Green, 1990). Ayrıca metaforlar Richardson’a (1996) göre, bireysel değerleri dolaysız gösterdikleri için de ayrıyeten önemlidir. Çünkü bu özellikleriyle metaforlar, bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme mekanizması haline dönüşmüştür (Arslan ve Bayrakçı, 2006: 103). Bunun yanında metaforların ön deneyimleri açığa çıkarma (Zhao, Coombs ve Zhou, 2010) ve yaşanan kültürden etkilenme (Alger, 2009) özellikleri vardır. Lakoff ve Johnson’a (1980) göre metaforlar diğerlerini ve kendimizi nasıl tanımladığımızı anlamada bir araç olarak kullanılabilirler. İşte metaforların tüm bu özellikleri onları, öğretmenlerin mesleki kimliklerini incelemede elverişli bir yol olarak karşımıza çıkarmaktadır.

Hem görev başındaki hem de aday öğretmenlerin öğretim, öğrenci, öğrenme ve diğer konulardaki görüşlerinin neler olduğunu anlamak için metaforlar birçok araştırmada kullanılsa da (Saban Koçbeker ve Saban, 2007; Cerit, 2008, Alger, 2009; Zhao, Coombs ve Zhou, 2010; Thomas ve Beauchamp, 2010) sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendilerini nasıl tanımladıklarına ilişkin çalışmalar yok (Armento, 1996; Adler, 2008; Szukala, 2011) denecek kadar azdır. Bu nedenle yapılacak olan araştırmalar, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sesini duyulabilir kılacağı için son derece önemlidir. Çünkü sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kimlikleri olarak neyi gördükleri, sosyal bilgilerin ve sosyal bilgiler öğretiminin amacının ne olarak düşünüldüğüne ve kendilerinin sosyal bilgiler öğrenme deneyimlerine ilişkin bize ipuçları sunacaktır (Szukala, 2011).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri metaforlar aracılığı ile incelemektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- 2) Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
- 3) Bu kavramsal kategoriler sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetlerine, mesleki kıdemlerine, mezun oldukları fakülte türüne ve mezun oldukları programa göre değişiklik göstermekte midir?

Yöntem

Metaforlar aracılığıyla veri toplama yoluna gidilen bu araştırma, özünde nitel bir araştırmadır. Yıldırım ve Şimşek'e göre, metaforlar eğitim araştırmalarında iki amaçla kullanılabilir. Bunlardan ilki var olan durumu belirlemek, diğeri de bir süreci iyileştirmektir. Bu araştırmada metafor bir kesit üzerinde betimleme amacıyla kullanılmıştır. Metaforlar betimleme amacıyla kullanıldığında bir durum, olay ve olgu var olduğu haliyle betimlenir (Yıldırım ve Şimşek 2008:212).

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini İzmir ilinde görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem seçimi ise iki yolla gerçekleştirilmiştir. Öncelikle olasılığa dayalı örnekleme türlerinden tabakalı örnekleme ile evrendeki alt grupların örnekleme temsil edilmeleri garanti altına alınmıştır (Balcı, 2010: 93). Bunun için İzmir ilindeki tüm ilçeler listelenmiş (tabakalanmış); ardından biri tesadüfi olarak seçilmiş; seçilen ilçedeki öğretmenlere ilişkin İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünden bilgi alınmış ve cinsiyet, mezun olunan fakülte türü, mezun olunan bölüm ve kıdem açısından maksimum çeşitleme yoluna gidilerek öğretmenler belirlenmiştir. Maksimum çeşitleme ile amaçlanan görece küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini en üst derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek 2008: 108). Araştırma verileri 2009/2010 eğitim öğretim yılının bahar yarıyılı sonunda toplanmıştır. Araştırmadaki örneklem özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Örneklem grupta yer alan öğretmenlerin %56'sını kadın (n=35), %44'ünü de (n=28) erkek öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemleri incelendiğinde %10 (n=6) 1-4 yıl, %25 (n=16) 5-9 yıl, %30 (n=19) 10-14 yıl, %14 (n=9) 15-19 yıl ve %21 (n=13) 20 yıl ve üstü mesleki deneyime sahip oldukları anlaşılmaktadır. Buna göre, örnekleme yer alan öğretmenlerin çoğu 10 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahiptir. Öğretmenlerin mezun oldukları fakülte türü de bu paralele çeşitlilik göstermektedir. Örneklem grupta yer alan öğretmenlerin %63'ü (n=40) eğitim fakültesi, %21'i (n=13) fen-edebiyat fakültesi, %16'sı (n=10) eğitim enstitüsü mezunudur. Öğretmenlerin çeşitlilik gösteren fakülteler içinde mezun oldukları program türleri ise şöyledir: Örneklem grubun %30'unu (n=19) eğitim fakültesi tarih öğretmenliği, %20'sini (n=13) eğitim fakültesi coğrafya öğretmenliği, %13'ünü (n=8) eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği, %16'sını eğitim enstitüsü sosyal bilgiler, %15'ini (n=4) fen-edebiyat fakültesi tarih bölümü, %6'sını da (n=4) fen-edebiyat fakültesi coğrafya bölümü mezunu öğretmenler oluşturmaktadır.

Turkish Studies

Bu özellikler bize, örneklem grubunda sosyal bilgiler dersinin, genel olarak tarih ve coğrafya alanında yetişmiş öğretmenler tarafından okutulmakta olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni 1978-1998 yılları arasında ilköğretim ikinci kademe için öğretmen yetiştirilmemiş olmasıdır. Ortaokullara öğretmen yetiştiren üç yıllık eğitim enstitülerinin kapatılmasıyla dört yıllık yüksek öğretmen okulları kurulmuş, bunlar da daha sonra eğitim fakültelerine dönüştürülmüştür. Ancak bu kurumlar daha çok lise düzeyinde öğretmen yetiştirmişlerdir (Öztürk, 2001). Türkiye’de lisans düzeyinde sosyal bilgiler öğretmenliği programının yaygınlaştırılması ise 1998 yılında gerçekleştirilmiştir (Ata, 2007). Örneklem grubunun bu özelliğinin, Türkiye’deki sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel özellikleri ile de uyumlu olduğu düşünülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kimlik algılarını metaforlar aracılığıyla incelemek için, öğretmenlerin her birinden “*Sosyal bilgiler öğretmeni ... gibidir. Çünkü;...*” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Ayrıca öğretmenler tarafından bireysel bilgi formu da doldurulmuştur. Öğretmenlere tüm formu doldurmaları için 30 dakika süre verilmiş, fakat öğretmenlerin çoğu formu 15-20 dakika içinde doldurmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde hem McGrath’da (2006:303) hem de Saban’da (2004: 131) belirtilen yol birlikte izlenmiştir. Bunun için öncelikle;

- 1) Metaforlar belirlenmiş, ayıklanmış ve kodlanmıştır.
- 2) Metaforlardan örnek metaforlar derlenerek, ana metaforlar belirlenmiştir.
- 3) Ana metaforlar kendi aralarında gruplandırılmıştır.

Metaforların belirlenmesi, ayıklanması ve kodlanması;

Bu aşamada öncelikle her katılımcının doldurduğu form kodlanmıştır. Kodlamada şöyle bir yol izlenmiştir: Öncelikle her forma 1’den 63’e kadar numara verilmiş, ardından cinsiyet için k=kadın, e= erkek şeklinde kodlanmıştır. Kıdem içinse 1-4 yıl, 5-9 yıl, 10-14 yıl, 15-20 yıl ve 20-şeklinde kodlar kullanılmıştır. Fakülte türünde FE=Fen Edebiyat Fakültesi, EF= Eğitim Fakültesi, EE=Eğitim Enstitüsü; mezun olunan program da C=Coğrafya, T=Tarih, SB=Sosyal Bilgiler, ESB=Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilgiler şeklinde kodlanmıştır. Aşağıda bir örnek sunulmuştur:

19.	k.	11.	EF.	C.
↓	↓	↓	↓	↓
Form No	Cinsiyet	Kıdem	Fakülte Türü	Bölüm

Ardından formu eksik ve boş bırakan öğretmenlerin formlarının ayıklanmasına geçilmiştir. Başlangıçta, formu boş bırakan öğretmenlerin analizin dışında tutulması düşünülmüş, fakat ardından bazı değişkenlerde bu boşlukların arttığı tespit edilmiş ve bir şey söyleyememenin de bir şey ifade edeceği düşünülerek bu formlar boş olarak kodlanmıştır. Öğretmenlerin ürettikleri tüm metaforlar bir listeye aktararak geçici bir liste elde edilmiştir. Böylece öğretmenlerin belli bir metaforu sıklıkla dile getirip getirmediğine bakılmıştır.

Metaforlardan örnek metaforların derlenerek ana metaforların belirlenmesi;

Öğretmenlerin geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde 22 adet metafor geliştirdikleri anlaşılmıştır. Bu metaforlardan ortaklıklar üzerinde durularak ana metaforlar oluşturulmuş ve bu ana metaforları temsil eden örnekler seçilmiştir.

Ana metaforların kendi aralarında gruplandırılması;

Öğretmenler tarafından üretilen metaforlar ortak özellikleri bakımından 6 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bu kategorilerin belirlenmesinde genel olarak öğretmenlerin öğretmene ilişkin geliştirdikleri metaforları inceleyen araştırmalardan yararlanılmıştır. Bulgular kısmında bu metaforlar ayrıntılı şekilde açıklanarak yorumlanmıştır.

Güvenirlilik ve Geçerlilik

Nitel araştırmada güvenirliliğini arttırmak için araştırmacıların bazı önlemler almaları önerilmektedir. Bu önlemler daha çok, araştırmada kullanılan stratejilerin neden/nasıl kullanıldığına belirgin hale getirilmesi ve bu şekilde diğer araştırmacıların bu stratejileri benzer bir biçimde kullanabilmesine olanak tanınması ile ilişkilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008:259-263). Bu noktada araştırmacı izlediği aşamaları ayrıntılı ve açık bir biçimde rapor ettiği takdirde araştırmasının dış güvenirliliği, araştırma sonuçlarını kendi tercih ve yönelimlerine göre biçimlendirmede okuyucuya ikna ettiği takdirde ise araştırmanın iç güvenirliliği konusunda önemli adımlar atmış olacaktır (Kabapınar, 2003: 411). Yine araştırma sonucu rapor edilirken, bulguların bir bölümünün orijinali bozulmaksızın verilmesi araştırmanın iç güvenirliliğini önemli bir şekilde yükseltecek önlemlerdendir (Yıldırım ve Şimşek, 2008:262; Türnüklü, 2001:8-13). Bu araştırmada da metaforların belirlenme süreci ayrıntılı bir şekilde betimlenmiş ve araştırmanın bulguları kısmında katılımcıların ifadelerinden birebir örnekler sunulmuştur. Bunun yanında, araştırmanın güvenirliliği açısından da aynı araştırmacı tarafından veriler üç ay ara ile iki farklı zamanda tekrar kodlanmıştır. Araştırmacının iki kodlama arasındaki uzlaşma görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı (Türnüklü, 2001:8-13) formülünden yararlanılarak hesaplanmış ve sonuç %96 bulunmuştur.

Araştırmada elde edilen nitel veriler öncelikle içerik analizine tabi tutularak kavramsal kategoriler çerçevesinde nicelleştirilmiştir. Ardından bireysel bilgi formundan elde edilen veriler de kavramsal kategoriler çerçevesinde tekrar kodlanmıştır. Böylece her bir kategoriye temsil eden katılımcı sayısı (*f*) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır. Daha sonra, katılımcıların cinsiyeti, mesleki kıdemleri, mezun olunan fakülte türü ve bölümü değişkenleri açısından tekrar kavramsal kategorilere göre katılımcı sayısı (*f*) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin toplam 23 geçerli metafor üretmiştir. Buna göre öğretmenlerin %3,2'si (n=2) **kâşif**, %1,6'sı (n=1) **öğrenci**, %1,6'sı (n=1) **dünyayı tanıtan kişi**, %1,6'sı (n=1) **yaşam antrenörü**, %3,2'si (n=2) **deniz**, %1,6'sı (n=1) **kaptan**, %3,2'si (n=2) **aspirin**, %1,6'sı (n=1) **lider**, %6,3'ü (n=4) **su**, %3,2'si (n=2) **filozof**, %17,5'i (n=11) **yol gösterici**, %1,6'sı (n=1) **bilge kişi**, %3,2'si (n=2) **ayna**, %1,6'sı (n=1) **arkadaş**, %3,2'si (n=2) **ağaç**, %3,2'si (n=2) **inşaat işçisi**, %3,2'si (n=2) **peygamber**, %1,6'sı (n=1) **yol işçisi**, %3,2'si (n=2) **sıradan bir birey**, %3,2'si (n=2) **göz**, %4,8'i (n=3) **kuzey yıldızı**, %1,6'sı (n=1) **anne baba**, %1,6'sı (n=1) **dünya haritası**, metaforlarını üretmiş, %22,2'si ise (n=15) metafor kullanmayarak ilgili kısmı **cevapsız** bırakmıştır. Öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin bu metaforları incelendikten sonra metaforlar çeşitli alt kategorilerde toplanmıştır. Bu kategoriler oluşturulurken genel olarak öğretmenlerin öğretmeni nasıl algıladıklarına ilişkin metafor çalışmalarından (Saban, Koçbeker ve Saban, 2007; Cerit, 2008, Alger, 2009; Zhao, Coombs ve Zhou, 2010; Thomas ve Beauchamp, 2010) yararlanılmıştır. Tüm bu çalışmalarda metafor kategorilerinden yararlanılarak öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretmenini 6 metaforla tanımladıkları anlaşılmıştır. Bunlar kısaca;

• *Rehber kişi olarak öğretmen* (Saban Koçbeker ve Saban, 2007; Cerit, 2008, Alger, 2009; Zhao, Coombs ve Zhou, 2010; Thomas ve Beauchamp, 2010)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

- *Öğrencilerini yetiştiren / besleyen kişi olarak öğretmen* (Saban Koçbeker ve Saban, 2007; Cerit, 2008, Alger, 2009; Zhao, Coombs ve Zhou, 2010; Thomas ve Beauchamp, 2010)
- *Öğrencilerini şekillendiren / biçimlendiren kişi olarak öğretmen* (Saban Koçbeker ve Saban, 2007; Cerit, 2008, Alger, 2009; Zhao, Coombs ve Zhou, 2010; Thomas ve Beauchamp, 2010)
- *Aktarıcı / iletici kişi olarak öğretmen* (Saban Koçbeker ve Saban, 2007; Cerit, 2008, Alger, 2009; Zhao, Coombs ve Zhou, 2010; Thomas ve Beauchamp, 2010)
- *Araç-gereç tedarik eden kişi olarak öğretmen* (Alger, 2009; Zhao, Coombs ve Zhou, 2010; Thomas ve Beauchamp, 2010)
- *Toplum ve toplum içinde kendini geliştiren kişi olarak öğretmendir.* (Alger, 2009; Zhao, Coombs ve Zhou, 2010; Thomas ve Beauchamp, 2010)

Bu paralelde bu çalışma özelinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin de sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin başat 6 metafor geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Bu metaforlar ve içeriklerine ilişkin bilgiler aşağıda tablo olarak verilmiştir

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Öğretmenine İlişkin Geliştirilen Metaforlar ve İçerik Örnekleri

	Metafor	İçerik
Öğretmen Merkezli	Sosyal bilgiler öğretmeni rehberdir.	Kâşif (2), dünyayı tanıtan kişi (1), yaşam antrenörü (1), kaptan (1), lider (1), yol gösterici (11), bilge kişi (1), ayna (2).
	Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerini besleyen / yetiştiren kişidir.	Deniz (2), su (4).
	Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerini şekillendiren kişidir.	Göz (2), anne-baba (1), yol işçisi (1).
	Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerine değişmez bilgileri aktaran kişidir.	Aspirin (2), ağaç (2), kuzey yıldızı (3), filozof (2).
Öğrenci Merkezli	Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerine ihtiyaç duydukları araç-gereci sağlayan kişidir.	Dünya haritası (1).
	Sosyal bilgiler öğretmeni toplumu ve toplum içinde kendisini geliştiren kişidir.	Öğrenci (1), arkadaş (1), inşaat ustası (2), peygamber (2), birey (2).

Tablo 1’de öncelikle sosyal bilgiler öğretmeni rehber olarak tanımlanmaktadır. Bu kategori içinde öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretmeninin *kâşif, dünyayı tanıtan kişi, yaşam antrenörü, kaptan, lider, yol gösterici, bilge kişi, ayna* gibi özelliklerine vurgu yaptıkları anlaşılmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerini besleyen / yetiştiren kişidir kategorisi altında *deniz ve su*

gibi metaforlar bulunmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerini şekillendiren kişidir kategorisi altında *göz, anne-baba, yol işçisi* gibi metaforlar yer almıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerine değişmez bilgileri aktaran kişidir kategorisi altında *aspirin, ağaç, kuzey yıldızı, filozof* metaforları yer almaktadır. Bu 4 metafor öğretmen merkezli metaforlar olarak değerlendirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerine ihtiyaç duydukları araç-gereci sağlayan kişidir kategorisi altında *dünya haritası* metaforu yer almaktadır. Sosyal bilgiler öğretmeni toplumu ve toplum içinde kendisini geliştiren kişidir kategorisi altında *öğrenci, arkadaş, inşaat ustası, peygamber ve birey* metaforlarına yer verilmiştir. Bu iki başlık altında toplanan metaforlar ise öğrenci merkezli metaforlar olarak değerlendirilebilir. Aşağıda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi metaforları geliştirdiklerine dair yüzde ve frekans değerleri verilmiştir.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Geliştirdikleri Metaforların Frekans ve Yüzde Dağılımları

Metafor	Frekans	Yüzde (%)
Sosyal bilgiler öğretmeni rehberdir.	20	31,8
Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerini besleyen / yetiştiren kişidir.	6	9,5
Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerini şekillendiren kişidir.	4	6,3
Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerine değişmez bilgileri aktaran kişidir.	9	14,3
Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerine ihtiyaç duydukları araç-gereci sağlayan kişidir.	1	1,6
Sosyal bilgiler öğretmeni toplumu ve toplum içinde kendisini geliştiren kişidir.	8	12,7
Boş	15	23,8
Toplam	63	100,0

Tablo 2 incelendiğinde örneklem grupta yer alan öğretmenlerin %31,8'inin (n:20) sosyal bilgiler öğretmenini rehber olarak tanımladıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretmenini neden rehber olarak değerlendirdiklerine ilişkin ifadelerinden örneklere aşağıda yer verilmiştir.

1. e.14.EF. C.: Sosyal bilgiler öğretmeni **kaşif** gibidir. Çünkü; kendisinden sonraki insanlara, gidecekleri yeni yolları gösterir.

19. k.11.FE. C.: Sosyal bilgiler öğretmeni **yol gösterici** gibidir. Çünkü; yön verir.

1.e.14.EF.C. kodlu sosyal bilgiler öğretmeni sosyal bilgiler öğretmenin kaşif rolünü, yol gösterici olarak da değerlendirmektedir. Ona göre sosyal bilgiler öğretmeni bir kaşif olarak gidilecek yolu önceden gider ve bu bilgilerini kendinden sonra bu yolu gitmeyi düşünenlerle paylaşır. Aynı zamanda kaşif olarak keşfettiği yolları da diğer insanlarla paylaşarak onların yeni yollarla tanışmalarını sağlamaya çalışmaktadır. 19. k.11.FE. C. kodlu öğretmen de sosyal bilgiler öğretmenin yol gösterici özelliğine vurgu yapmaktadır. Ona göre sosyal bilgiler öğretmeni yol gösterirken aynı zamanda yön veren kişidir de. Örneklem grupta yer alan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler öğretmenin rehber yanına vurgu yapmaktadır.

Turkish Studies

Bundan başka vurgu yapılan noktalardan biri de sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerine değişmez bilgileri aktaran kişi olarak tanımlanmasıdır. Öğretmenlerin %14,3’ü (n=9) sosyal bilgiler öğretmenin bu yönüne vurgu yapmıştır. Aşağıda bu öğretmenlerin ifadelerinden örneklere yer verilmiştir.

29. k.12.FE.C.: Sosyal bilgiler öğretmeni **ağaç** gibidir. Çünkü; her bilgiyi yeşertir ve meyvesini oluşturur.

18.e.8.FE.C.: Sosyal bilgiler öğretmeni **filozof** gibidir. Çünkü; bütün bilgi dallarından bilgilere sahiptir ve onları öğrencilerine aktarması gerekir.

29. k.12.FE.C. kodlu öğretmen sosyal bilgiler öğretmenin, öğrencilerine bir ağaç gibi meyvesini sunmakta olduğunu belirtmiştir. Burada meyve öğrencilere sunulacak bilgileri temsil etmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni filozof olarak değerlendiren 18.e.8.FE.C. kodlu öğretmen ise sosyal bilimlerin çok disiplinli yapısına vurgu yaparak, sosyal bilgiler öğretmenin bu bilgileri öğrencilerine aktarmadaki rolü üzerinde durmaktadır. Örneklem grupta yer alan öğretmenlerin %12,7’si sosyal bilgiler öğretmeni toplumu ve toplum içinde kendisini geliştiren kişi olarak tanımlamaktadır. Aşağıda bu öğretmen ifadelerine örnekler verilmiştir.

30.e.10.EF.T.:Sosyal bilgiler öğretmeni **inşaat ustası** gibidir. Çünkü; yapacağı binalar ülkeyi güzel veya çirkin hale getirebilir. Toplumu ve ülkeyi şekillendirir.

27.e.28.EE.ESB.:Sosyal bilgiler öğretmeni **arkadaş** gibidir. Çünkü; beni kendilerinden biri olarak görüyorlar. Birbirimizden çok şey öğreniyoruz.

30.e.10.EF.T. kodlu öğretmene göre sosyal bilgiler öğretmeni bir inşaat ustası gibidir. Çünkü yapacağı binalarla toplumu ve ülkeyi iyi ya da kötü bir biçimde şekillendirebilir. 27.e.28.EE.ESB. kodlu öğretmen ise sosyal bilgiler öğretmeni arkadaş olarak değerlendirerek öğrencilerinden de çok şey öğrendiğine vurgu yapmaktadır. Özellikle 27.e.28.EE.ESB. kodlu öğretmenin öğrencilerinden çok şey öğrendiğini ifade etmesi ve sosyal bilgiler öğretmeni arkadaş metaforu ile açıklaması, öğretmenin demokratik bir tutumla sosyal bilgiler öğretmeni değerlendirdiğini göstermektedir.

Örneklem grupta yer alan öğretmenlerin %9,5’i sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerini besleyen/yetiştiren kişi olarak değerlendirmiştir. Aşağıda bu öğretmen ifadelerinden örneklere yer verilmiştir.

14.e.11.EF.T.: Sosyal bilgiler öğretmeni **su** gibidir. Çünkü; yeşertir.

6. k.17.FE.T.: Sosyal bilgiler öğretmeni **deniz** gibidir. Çünkü; kıyıya vurdukça yeni birikintiler bırakır ve bıraktığı birikintilerin içinden yeniden doğar.

14.e.11.EF.T. kodlu öğretmene göre sosyal bilgiler öğretmeni su gibidir ve bu özelliği ile öğrencilerini yeşertir. 6.k.17.FE.T. kodlu öğretmene göre de sosyal bilgiler öğretmeni deniz gibidir. İçindeki zengin birikimi öğrencilerine sunar.

Örneklem grupta yer alan öğretmenlerin %6,3’ü (n=4) sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerini şekillendiren kişi olarak değerlendirmiştir. Aşağıda bu öğretmen ifadelerine yer verilmiştir.

36.e.21.EF.T.: Sosyal bilgiler öğretmeni **anne baba** gibidir. Çünkü günlük yaşamda geleceğe yön veren öğütler verir.

34.e.39.EE.ESB.: Sosyal bilgiler öğretmeni **göz** gibidir. Çünkü öğrencilerinin dünyayı nasıl gördüklerini şekillendirir.

36.e.21.EF.T. kodlu öğretmen sosyal bilgiler öğretmenini bir anne-babaya benzeterek geleceğe yön verecek öğütlerle öğrencilerin nasıl şekillendirilebileceğine vurgu yapmaktadır. 34.e.21.EF.T. öğrencilerin dünyayı nasıl görmeleri gerektiğini şekillendiren kişi olarak sosyal bilgiler öğretmenini değerlendirmektedir.

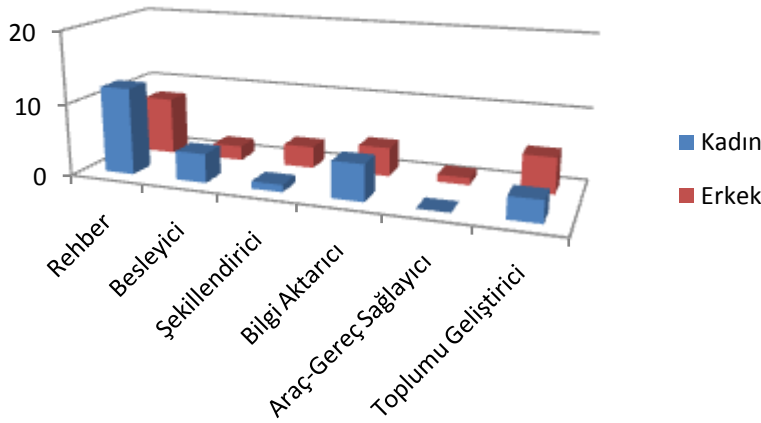
Örneklem grupta yer alan öğretmenlerin %1,6'sına (n=1) göre sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerine ihtiyaç duydukları araç-gereci sağlayan kişi olarak değerlendirmiştir. Aşağıda bu öğretmen ifadelerinden örneklere yer verilmiştir.

59.e.3.EF.SB.: Sosyal bilgiler öğretmeni **dünya haritası** gibidir. Çünkü öğrenciye istediği yere gidebilmesi için gerekli araç gereci sağlar.

59.e.3.EF.SB. kodlu öğretmene göre sosyal bilgiler öğretmeni bir dünya haritasıdır ve bir yere gitmek isteyen öğrencinin o yere nasıl gideceğini ona göstermek için gerekli araç-gereci sağlar.

Aşağıda sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetleri ile sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin geliştirdikleri metaforlar arasındaki ilişkiyi gösteren bir şekil sunulmuştur

Şekil 1: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretmeni ile İlgili Geliştirdikleri Metaforların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin geliştirdikleri metaforlar cinsiyetleri çerçevesinde değerlendirildiğinde kadın öğretmenlerin, %19'unun (n=12) sosyal bilgiler öğretmenini rehber, %7,9'unun (n=5) aktarıcı, %6,3'ünün (n=4) besleyici, %4,8'inin (n=3) ise toplumu geliştiren kişi ve %1,6'sının (n=1) şekillendirici olarak sosyal bilgiler öğretmenini değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %15,9'u (n=10) bu soruyu cevapsız bırakmışlardır. Kadın öğretmenler arasında araç-gereç sağlayıcı olarak sosyal bilgiler öğretmenini değerlendiren öğretmene rastlanmamıştır.

Erkek öğretmenlerin %12,7'si (n=8) sosyal bilgiler öğretmenini rehber, %7,9'u (n=5) toplumu geliştiren kişi, %6,3'ü (n=4) ise aktarıcı %4,8'i (n=3) şekillendirici, %3,2'si (n=2)

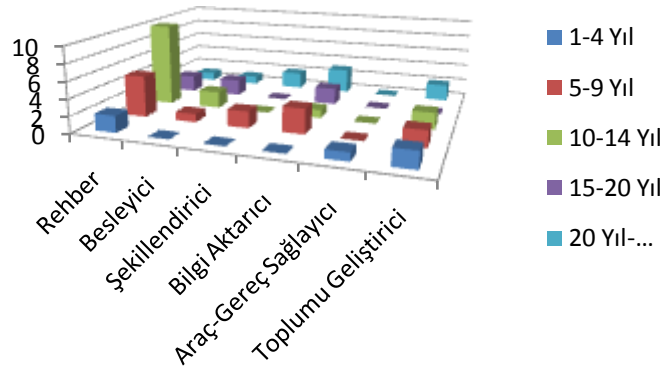
Turkish Studies

besleyici, %1,6’sı (n=1) araç-gereç sağlayıcı olarak belirlemişlerdir. %7,9’u (n=5) bu soruyu boş bırakmıştır.

Kadın öğretmenler sosyal bilgiler öğretmenini rehber, aktarıcı ve besleyici olarak değerlendirirken erkek öğretmenler daha çok rehber, toplumu geliştiren ve şekillendiren kişi ve aktarıcı olarak değerlendirmişlerdir. Her iki grup öğretmen de ilk sırada sosyal bilgiler öğretmenin rehber özelliğine vurgu yaparken, yine her iki grupta azımsanmayacak kadar çok öğretmenin bu soruyu cevapsız bırakmaları düşündürücüdür.

Öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin geliştirdikleri metaforların dağılımı incelendiğinde ise Şekil 2 karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 2: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenine İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Mesleki Deneyimlerine Göre Dağılımı

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki deneyimleri ile geliştirdikleri metaforların dağılımı değerlendirildiğinde; 1-4 yıl arası deneyime sahip öğretmenlerin %3,2’si (n=2) rehber, %3,2’si (n=2) toplumu geliştiren kişi, %1,6’sı (n=1) araç gereç sağlayıcı, olarak değerlendirirken %1,6’sı (n=1) soruyu cevapsız bırakmıştır. Bu gruba giren öğretmenler için sosyal bilgiler öğretmeni toplumun gelişmesinde rehber ve öğrencilerinin gelişiminde onlara araç-gereç sağlayan kişidir.

5-9 yıl deneyime sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin %7,9’u (n=5) rehber, %3,2’si (n=2) toplumu geliştiren kişi, %3,2’si (n=1) araç gereç sağlayıcı olarak sosyal bilgiler öğretmenini değerlendirirken, %4,8’i (n=2) soruyu cevapsız bırakmıştır. Bu grupta da sosyal bilgiler öğretmeni besleyici, aktarıcı ve şekillendirici olarak gören öğretmene rastlanmamıştır. Fakat bu gruptaki öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu sosyal bilgiler öğretmenini rehber olarak tanımlamıştır.

10-14 yıl deneyime sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin %10,9’u (n=10) rehber, , % 3,2’si (n=2) besleyici, %3,2’si (n=2) toplumu geliştiren kişi, %1,6’sı (n=1) aktarıcı olarak sosyal bilgiler öğretmenini değerlendirirken, %6,3’ü (n=4) soruyu cevapsız bırakmıştır. Bu gruba giren öğretmenler arasında sosyal bilgiler öğretmenini şekillendirici ve araç-gereç sağlayıcı olarak değerlendiren bir öğretmene rastlanmamıştır.

15-19 yıl deneyime sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin %4,8’i (n=3) soruyu cevapsız bırakmış, % 3,2’si (n=2) rehber, %3,2’si (n=2) besleyici, %3,2’si (n=2) aktarıcı olarak sosyal

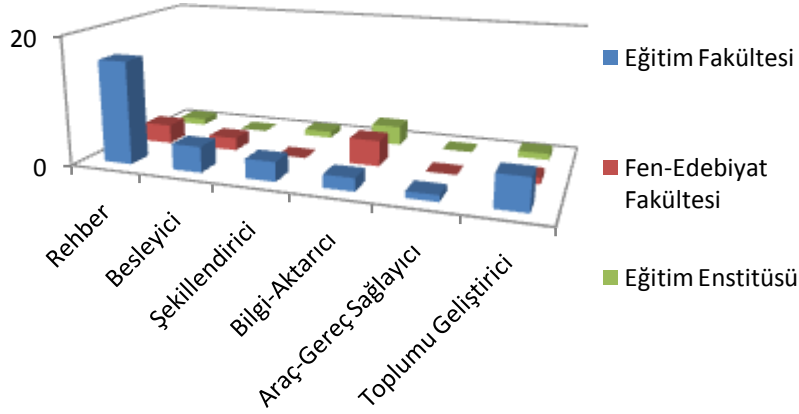
bilgiler öğretmenini tanımlamışlardır. Bu grupta şekillendirici, araç-gereç sağlayıcı ve toplumu geliştiren olarak sosyal bilgiler öğretmenini kategorilerine rastlanmamıştır.

20 yıl ve üzeri deneyime sahip öğretmenlerin ise %6,3'ü (n=4) soruyu cevapsız bırakmış, %4,8'i (n=3) aktarıcı, %3,2'si (n=2) şekillendirici, %3,2'si (n=2) toplumu geliştirici, %1,6'sı (n=1) rehber, %1,6'sı (n=19) besleyici olarak değerlendirmişlerdir. Bu grupta da sosyal bilgiler öğretmenin araç-gereç sağlayıcı özellikleri üzerinde durulmamıştır.

Bu bulgular çerçevesinde, özellikle 1-10 yıl arasında kıdeme sahip öğretmenlerin soruyu daha az boş bıraktıkları anlaşılmaktadır. 20 yılı aşkın deneyime sahip öğretmenlerin ise azımsanmayacak kadar kısmı soruyu cevapsız bırakmıştır. Ve yine bu gruptaki öğretmenler sosyal bilgiler öğretmenine daha çok toplumu geliştirici ve rehber bir rol vermekteyken, 10-20 yıl arasındakiler daha çok aktarıcı rollere vurgu yapmışlardır.

Öğretmenlerin mezun oldukları fakülte türü ile sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin geliştirdikleri metaforların dağılımı aşağıda Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenine İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Dağılımı

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakülte türü ile geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde; eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin %25,4'ü (n=16) sosyal bilgiler öğretmenini rehber, %7,9'u (n=5) toplumu geliştirici, %6,3'ü (n=4) besleyici, %4,8'i (n=3) şekillendirici, %3,2'si (n=2) aktarıcı, %1,6'sı (n=1) araç-gereç sağlayıcı olarak görmektedirler. Öğretmenlerin %14,3'ü (n=9) bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Fen-edebiyat fakültesi mezunu sosyal bilgiler öğretmenlerinin %6,3'ü (n=4) sosyal bilgiler öğretmenini aktarıcı, %4,8'i (n=3) rehber, %3,2'si (n=2) besleyici ve %1,6'sı da toplumu geliştiren kişi olarak değerlendirirken, %4,8'i (n=3) soruyu cevapsız bırakmıştır. Bu gruba giren öğretmenler arasında şekillendirici özelliğe vurgu yapana rastlanmamıştır.

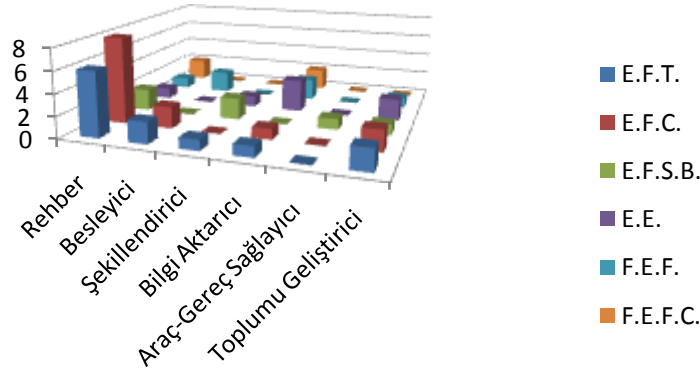
Eğitim enstitüsü mezunu öğretmenlerin ise %4,8'i (n=3) sosyal bilgiler öğretmenini aktarıcı, %3,2'si (n=2) toplumu geliştirici, %1,6'sı (n=1) rehber, %1,6'sı (n=1) şekillendirici olarak sosyal bilgiler öğretmenini değerlendirmişlerdir. Cevap vermeyenlerin oranı ise %4,8 (n=3)'dir. Bu grupta da yine besleyici ve araç-gereç sağlayıcı özelliklere vurgu yapan öğretmenlere rastlanmamıştır.

Turkish Studies

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin üniversiteden mezun oldukları fakülte ve geliştirdikleri metaforların dağılımına bakıldığında, eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin daha çok rehber ve toplumu şekillendiren kişi olarak sosyal bilgiler öğretmenini değerlendirdikleri, fen-edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin ise aktarıcı ve rehber özelliğe vurgu yaptıkları görülmektedir. Yine eğitim enstitüsü mezunu öğretmenler de aktarıcı ve toplumu geliştirici özelliklere vurgu yapmışlardır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları bölüm ile sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin geliştirdikleri metaforların dağılımı incelendiğinde aşağıdaki Şekil 4 karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenine İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Mezun Oldukları Bölüme Göre Dağılımı

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları bölüm ile sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde; eğitim fakültesi tarih mezunu öğretmenlerin %11,1'inin (n=7) soruyu cevapsız bıraktığı; %9,5'inin (n=6) sosyal bilgiler öğretmenini rehber, %3,2'sinin (n=2) besleyici, %3,2'sinin (n=2) aktarıcı, %1,6'sının (n=1) şekillendirici, %1,6'sının (n=1) aktarıcı olarak değerlendirdiği görülmektedir. Eğitim fakültesi tarih öğretmenliği mezunu öğretmenler sosyal bilgiler öğretmenini araç-gereç sağlayıcı olarak görmemektedirler. Eğitim fakültesi coğrafya mezunu öğretmenlerin %12,7'si (n=8) rehber, %3,2'si (n=2) besleyici, %3,2'si (n=2) toplumu geliştiren kişi olarak sosyal bilgiler öğretmenini değerlendirirken, onu, aktarıcı ve araç-gereç sağlayıcı olarak görmemektedirler. Sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin ise %3,2'si (n=2) rehber, %3,2'si (n=2) şekillendirici, %1,6'sı (n=1) araç gereç sağlayıcı, %1,6'sı (n=1) toplumu geliştiren kişi olarak sosyal bilgiler öğretmenini tanımlamaktadırlar. %3,2'si (n=2) ise ilgili alanı cevapsız bırakmıştır. Sosyal bilgiler mezunu öğretmenler sosyal bilgiler öğretmenini besleyici ve aktarıcı olarak görmemektedirler.

Fen-edebiyat fakültesi tarih bölümü mezunu öğretmenlerin %3,2'si (n=2) besleyici, %3,2'si (n=2) aktarıcı, %1,6'sı (n=1) rehber olarak sosyal bilgiler öğretmenini değerlendirmiş, %4,8'si (n=3) ise soruyu cevapsız bırakmışlardır. Yani, tarih bölümü mezunu öğretmenler sosyal bilgiler öğretmenini şekillendirici ve araç-gereç sağlayıcı olarak görmemektedir. Fen-edebiyat fakültesi coğrafya mezunu öğretmenlerin %3,2'si (n=2) rehber, %3,2'si (n=2) aktarıcı olarak sosyal bilgiler öğretmenini görmektedir. Yani coğrafya bölümü mezunu öğretmenler sosyal bilgiler öğretmenini besleyici, şekillendirici, araç-gereç sağlayıcı, toplumu geliştiren kişi olarak görmemektedirler.

Turkish Studies

Eğitim fakültesi tarih bölümü mezunu öğretmenlerin büyük çoğunluğu soruyu cevapsız bırakmıştır. Onlar için sosyal bilgiler öğretmenin öne çıkan özellikleri rehber ve aktarıcı rolleridir. Eğitim fakültesi coğrafya mezunu öğretmenler ise sosyal bilgiler öğretmene yine rehber ve besleyici özellikleri yüklemişlerdir. Eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenler rehber ve şekillendirici olarak sosyal bilgiler öğretmeni tanımlarken, eğitim enstitüsü mezunu öğretmenler aktarıcı ve toplumu geliştiren kişi rollerine vurgu yapmışlardır.

Sonuç ve Tartışma

Görev başındaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin, kendi mesleki kimliklerine ilişkin görüşlerini konu alan bu çalışmanın, en önemli sonuçlarından biri, öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretmene ilişkin daha çok öğretmen merkezli metaforlar geliştirmeleridir. Bu metaforlarda sosyal bilgiler öğretmeni “rehber”, “aktarıcı”, “besleyici”, “şekillendirici” rollerle betimlenmektedir. Fakat artık günümüz öğretmenlerinden, bu araştırma özelinde sosyal bilgiler öğretmenlerinden beklenen, sadece bilgi aktarıcı olmaları değildir. Aksine öğretmenlerden beklenen öğrencilerini bilginin kaynağına yönlendiren, onlara ihtiyaç duydukları bilgiye ulaşmaları için gerekli becerileri kazandıran ve ulaştıkları bilgileri anlamlandırıp, üzerinde düşünebilmelerini sağlayan kişiler olmalarıdır (Doğanay, 2003: 37). Ancak, hem bu araştırmadan hem de öğretmen adayları ile yapılan araştırmalardan, Türkiye’de öğretmenlerin bilgi aktarıcı olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu araştırmalardan biri Cerit’in (2008: 693-712) öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin öğretmen kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar üzerine yaptığı çalışmadır. Bu çalışma sonucunda öğretmen, bilgi kaynağı ve dağıtıcısı, ana-baba, arkadaş, rehber, çevresini aydınlatan kişi olarak görülmüştür. Saban Koçbeker ve Saban’ın (2006: 514) yaptıkları çalışmada da öğretmen bilgi üreticisi ve biçimlendirici olarak görülmüş, onunla ilgili güneş, heykeltıraş, ana-baba, pusula, fener vb. gibi metaforlar üretilmiştir. Çelikten (2006: 277) ise öğretmen ile ilgili geliştirilen olumlu metaforlar olarak arkadaş, ana-baba, bahçıvan metaforlarını dile getirmiştir. Saban’ın (2004: 131-155) yaptığı çalışmada ise öğretmen, öğrencilere bilgi sunan, şekil veren ve onları tedavi eden kişi olarak görülmüştür. Seferoğlu, Korkmazgil ve Ölçü (2009: 323-335) ise İngilizce öğretmenleri ve öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada öğretmenin daha çok rehber olarak görüldüğü sonucuna ulaşmıştır. Aydın ve Pehlivan’ın (2010) Türkçe öğretmen adayları ile ilgili yaptıkları çalışmada da, öğretmen adaylarının Türkçe öğretmeni bilgi kaynağı olarak değerlendirdikleri anlaşılmıştır. Türkiye’de yapılan yukarıdaki araştırmalardan Seferoğlu, Korkmazgil ve Ölçü’nün (2009) İngilizce öğretmenleri ile yaptıkları çalışma dışında hem öğretmen adaylarının hem de görev başındaki öğretmenlerin, öğretmenin en çok bilgi aktarıcı rolüne vurgu yaptığı görülmektedir.

Öğretmenlerin geliştirdikleri öğrenci merkezli metaforlar arasında “toplumu ve toplum içinde kendini şekillendirme” ve “araç-gereç sağlayıcılığı” gelmektedir. Sosyal bilgiler eğitiminin günümüzdeki amaçları paralelinde bu iki kategori son derece önemlidir. Çünkü sosyal bilgiler dersinin amaçları arasında toplumun ihtiyaç duyduğu etkin, üretken, uyumlu ve karşılaştığı problemleri çözebilen bireylerin yetiştirilebilmesi için, sosyal bilimler disiplinlerine dayalı derslerin bir temel beceri ve nitelikleri kazandıracak bir yapıda öğretilmesi gerekmektedir (Demircioğlu, 2006, Doğanay, 2003; Thornton, 2005).

Bu iki sonuç birlikte değerlendirildiğinde, bugün sosyal bilgiler öğretmenlerinin hangi bilgi ve becerileri kazanarak yetiştirilmeleri gerektiği sorusu akla gelmektedir. Başka bir deyişle sosyal bilgiler öğretmenleri bir akademik disiplin olarak sosyal bilimlerin ürettiği bilgileri öğrencilere kavratmak/belletmek ve onların itaat eden vatandaşlar olarak yetişmelerini sağlamak için mi, yoksa demokratik toplumun katılımcı, sorumlu, problem çözen vatandaşlarının gelişimine katkı vermek için mi yetiştirileceklerdir? (Thornton, 2005; 2008; Adler, 2008). Eğer sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirmekteki amaç sosyal bilimler disiplinlerinden gelen bilgileri öğrencilere aktaracak

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

öğretmenler yetiştirmekse, bu araştırma sonuçları paralelinde bir sorun yoktur denebilir. Fakat amaç, demokratik bir toplumun etkin vatandaşlarının eğitiminden sorumlu olan sosyal bilgiler öğretmenleri yetiştirmekse, o halde ortada bir sorun olduğu açıktır.

Bu araştırmanın bulguları özelinde akla gelen bir diğer soru da, öğretmenlerin mesleki kimliklerini bu şekilde dile getirmelerinde nelerin etkili olabileceğidir. Alan yazını özellikle bireylerin içinde yaşadıkları toplumun (Flores ve Day, 2006), bireysel ön yaşantılarının (Lipka ve Brinsthaupt, 1999), mesleki deneyimlerinin ve kendilerini kim olarak tanımladıklarının mesleki kimliklerine yönelik görüşlerini etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretimi ve sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin öğrencilik dönemlerine dayanan ön yaşantılarının, toplumun sosyal bilgiler öğretmenini nasıl algıladığının, öğretmenlerin kendi mesleki yaşantılarına dayalı deneyimlerinin bu görüşleri etkilediği düşünülebilir. Bunlarla beraber öğretmenlerin hangi kademedeki görev yaptıkları da mesleki kimliklerini etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Örneğin Sachs (1999) ilköğretimin ilk yıllarındaki öğretmenlerin kendilerini daha çok toplumun genelinin her öğretmenden beklediği özelliklere göre tanımlama eğiliminde olduklarını, ilerleyen yıllarda ise branşlaşma ile öğretmenlerin kendi branşlarına ilişkin mesleki kimliklerinde farklı tanımlar geliştirdiklerini ileri sürmektedir. Fakat bu araştırma özelinde elde edilen bulgularda sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi mesleklerine ilişkin özel metaforlar geliştirmekte zorlandıkları, hatta genel olarak metafor geliştirmede zorlandıkları görülmüştür. Öğretmenlerin metafor geliştirmede zorlanmalarının temel sebeplerinden biri kendi meslekleri üzerine daha önce pek düşünmemiş olmaları olabilir. Fakat eğer öğretmenler kendi öğretimlerinin amacına ilişkin düşünmezlerse ve bu amaçları benimsemezlerse, onlardan bir değişim (aktif öğretimi benimsemeleri, öğrenci merkezli etkinlikler yapmaları vb.) beklemek de mümkün değildir (Thornton, 2005).

Araştırma sonucunda kadın öğretmenler sosyal bilgiler öğretmenini rehber, aktarıcı ve besleyici olarak değerlendirirken; erkek öğretmenler daha çok rehber, toplumu geliştiren ve şekillendiren kişi ve aktarıcı olarak değerlendirmişlerdir. Saban, Koçbeker ve Saban'ın (2006) öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin görüşlerini konu alan çalışmalarında da erkek öğrenciler öğretmenlerin “şekillendirici/biçimlendirici”, “yol gösterici/yönlendirici” ve “iş birlikçi/demokratik lider” rollerini, kız öğrenciler de öğretmenlerin “bilgi sağlayıcı”, “bireysel gelişimi destekleyici” ve “karakter gelişimcisi” rollerini birbirlerine kıyasla daha çok oranda benimsedikleri görülmüştür. Bu sonuç, toplumun genel olarak kadın öğretmenlerden beklediği bir durum olabilir. Yani Bernstein (1996'dan aktara Sachs; 1999)'in geçmiş öğrencilik deneyimleri çerçevesinde şekillenen kimliğin burada etkili olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla hem aday öğretmenlerin hem de görev başındaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu metaforları geliştirmelerinde, toplumun kadın öğretmenlere yüklediği ideal rol etkili olabilir. Esen (2005) de sosyal bilgiler öğretmenleri ile ilgili yaptığı çalışmada, öğretmenlerin genel olarak öğretmenlik mesleği ile ilgili toplumda beklenen rolleri paralelinde kendilerini tanımladıklarını göstermiştir.

Bu çalışmada elde edilen önemli bir sonuç da öğretmenlerin mesleki kademelerinde ürettikleri metaforlarda çeşitliliğe sebep olmasıdır. 1-9 yıl arasında kıdeme sahip öğretmenlerin kendi mesleklerine ilişkin daha çeşitli ve daha çok metafor geliştirdikleri görülmüştür. Oysa 20 yılı aşkın deneyime sahip öğretmenlerin ise büyük bir kısmı metafor üretememiştir. Bunun yanında 1-9 yıl arasında deneyime sahip öğretmenlerin rehber ve toplumu şekillendirici özelliklere, 10-20 yıl arası deneyime sahip öğretmenlerin besleyici ve rehber yönüne vurgu yapması düşündürücüdür. 20 yılı aşkın tecrübeye sahip öğretmenlerse aktarıcı ve şekillendirici rolü öne çıkarmışlardır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin üniversiteden mezun oldukları fakülte ve bölüm özelinde geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde, eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin daha çok rehber ve toplumu şekillendiren kişi olarak sosyal bilgiler öğretmenini değerlendirirken, fen-edebiyat

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

mezunu öğretmenlerin ise aktarıcı ve rehber özelliğe vurgu yaptıkları görülmüştür. Yine eğitim enstitüsü mezunu öğretmenler de aktarıcı ve toplumu geliştirici özelliklere vurgu yapmışlardır. Eğitim fakültesi tarih bölümü mezunu öğretmenlerin büyük çoğunluğu metafor geliştirememiş, coğrafya mezunu öğretmenler de rehber ve besleyici rollere vurgu yapmışlardır. Sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenler ise rehber ve şekillendirici roller üzerinde durmuşlardır. Eğitim enstitüsü mezunu öğretmenler aktarıcı ve toplumu geliştiren kişi rollerine vurgu yapmışlardır. Bu sonuçları, sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirme çerçevesinden değerlendirecek olursak, öğretmen yetiştirme sistemlerindeki değişikliğin bir etken olduğunu söyleyebiliriz. Bilindiği gibi, Türkiye’de genel olarak öğretmen ve buna bağlı olarak sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirme sistemleri çok sık değiştirilmiş ve her değişiklikte önceki deneyimlerden yararlanılmayarak, sorunlar ortaya çıktığında sistemden vazgeçilmiştir (Öztürk,2001). Bu sorun, şüphesiz, öğretmenlerin kendi mesleki kimliklerini tanımlamalarını etkileyebilir. Daha açık bir şekilde ifade edecek olursak, tarihçi veya coğrafyacı olmak için ya da tarih ya da coğrafya öğretmek için yetiştirilen kişilerin, yetiştirildikleri alanların dışında sosyal bilgiler öğretmeni olarak istihdam edilmeleri, mesleki yaşamlarında kendilerini sosyal bilgiler öğretmeni olarak tanımlamalarında zorlanmalarına sebep olabilir. Lisans düzeyinde sosyal bilgiler öğretmenliği programlarının 1998 yılında yaygınlaştırılmaya başlandığını ve bundan önceki dönemde sosyal bilgiler derslerinin üç yıllık eğitim enstitüleri mezunları veya dört yıllık fen-edebiyat fakülteleri ile eğitim fakültelerinin tarih ve coğrafya öğretmenliği bölümlerinden mezun öğretmenler tarafından yürütüldüğünü hatırlayacak olursak, bu durum, tanımlamalardaki zorlanmayı anlamamızı da kolaylaştıracaktır. Bu nedenle, özellikle 10 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin metafor geliştirirken sıkıntı yaşamalarında (soruyu boş bırakmalarında) farklı amaçlarla eğitim almalarının etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu ise, aynı zamanda, öğretmenlerin öğretmenlik eğitimleri sırasında ülkenin genel eğitim politikalarının da kendi öğretmenlik kimliklerini geliştirmelerinde etkili olabileceğini akla getirmektedir.

Sonuç olarak, giriş kısmında üzerinde durduğumuz Thornton’un (2005) “müfredatın, programın kapıcısı” metaforuna yeniden dönüp sosyal bilgiler öğretmenine yüklediği anlam üzerine bir kez daha düşündüğümüzde; öğretmenlerin kendilerini kim olarak tanımladıklarının, hem programda üzerinde duracakları konuları hem de kullanacakları öğretim yöntem ve tekniklerini ve en önemlisi kendi alanlarının gerekliliği ve amacına yönelik görüşlerini etkileyeceği açıktır. Bu da “Sosyal bilgiler öğretmeni gerçekten kimdir?” ve “Sosyal bilgiler öğretmenini diğer branş öğretmenlerinden ayıran en temel özellikler nelerdir?” sorularını tekrar cevaplamının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öneriler

Genel olarak öğretmenlerin özelde de sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi mesleki kimliklerini belirlemelerinde birçok faktörün etkili olabileceği (ön yaşantılar, toplumsal rolle vb. gibi) alan yazınında gösterilmektedir. Bu çalışmada sadece sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kimliklerine yönelik görüşlerine ilişkin durum tespiti yapılmıştır. Fakat bundan sonraki çalışmalarda, yukarıda sayılan faktörler ve başka faktörlerin neler olabileceğine ilişkin daha ayrıntılı çalışmalar yapılabilir.

Bu çalışmada metafor analizi yoluyla veri toplanmıştır. Metafor analizi yanında diğer veri toplama yollarında da yararlanılarak çeşitlemeye gidilip karşılaştırmalı veri toplanıp daha derinlemesine çalışmalar yapılabilir.

Son olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine ilişkin geliştirilen hizmet içi eğitimlerde, bu araştırma bulguları sonucunda ortaya çıkan tablo göz önünde bulundurularak programlar hazırlanabilir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

KAYNAKÇA

- ADLER, S. (2008). The Education of Social Studies Teachers. In: Linda S. Levstik and Cynthia A. Tyson (Eds.), *Handbook of Research in Social Studies Education*, (pp. 329-351), New York: Routledge,
- ARMENTO, B. J. (1996). Research on Social Studies Teacher Education. In: John Sikula (Eds.), *Handbook of Research on Teacher Education*, New York: Macmillan Publishing Company.
- ASLAN, M. ve BAYRAKÇI, M. (2006). Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi. *Millî Eğitim*, 171, 100-108.
- ATA, B. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programının İlköğretim 2005 Sosyal Bilgiler Dersi (6., 7. Sınıflar) Öğretim Programı Açısından Değerlendirilmesi. *I. Uluslararası Bilim Çalıştayı (Prof. Dr. Suzan ERBAŞ Anısına)*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, 08-09 Mart 2007, Çanakkale.
- AYDIN İ. S., PEHLİVAN, A. (2010). Türkçe Öğretmen Adaylarının Öğretmen ve Öğrenci Kavramlarına İlişkin Kullandıkları Metaforlar. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5 (3), 818-842.
- BALCI, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: Pegem Akademi.
- CERİT, Y.(2008).“Öğretmen Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, S:6/4. 693-712.
- CHRISTIANNA, L. A. (2009). Secondary Teachers’ Conceptual Metaphors of Teaching and Learning: Changes over the Career Span. *Teaching and Teacher Education*, S:25. 743-751.
- COLLINS E. C., GREEN J. L. (1990). Metaphors: The Construction of a Perspective. *Theory into Practice*.29/2 2.71–77.
- ÇELİKTEK, M. (2006). Kültür ve Öğretmen Metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S: 21/2. 269-283.
- DEMİRCİOĞLU, İ. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilimler Hakkındaki Görüşleri. *Bilig*, S:36.113-124.
- DOĞANAY, A. (2003). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Eds:Cemil Öztürk ve Dursun Dilek. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi. 15-46.
- ESEN, Y. (2005). Öğretmenlerin Toplumsal/Mesleki Kimliklerine ve Rollerine İlişkin Değerlendirmeleri: Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Üzerine Yapılmış Bir Araştırma. *Eğitim Bilim Toplum*, 3(11). 18-53.
- FLORES, M. A., DAY, C. (2006). Contexts which Shape and Reshape New Teachers’ Identities: a Multi-Perspective Study. *Teacher and Teacher Education*. 22(2). 219-232.
- KABAPINAR, F. (2003). Kavram Yanılgılarının Ölçülmesinde Kullanılabilecek Bir Ölçeğin Bilgi-Kavrama Düzeyini Ölçmeyi Amaçlayan Ölçekten Farklılıkları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 230.40-47.
- LAKOFF, G., JOHNSON, M. (1980). *Metaphors We Live by*. Chicago, London: University of Chicago Press.

- LIPKA, R. P., BRINTHAUPT, T. M. (1999). Introduction: Balancing a Personal and Professional Development of Teachers. In: Richard P. Lipka, Thomas M. Brinthaupt (Eds). *The Role of Self in Teacher Development* Albany, NY: State University of New York Press. 1-8 .
- McGRATH, I. (2006).Using Insights from Teachers' Metaphors, *Education for Teaching*, 32/3. 303-17.
- ÖZTÜRK, C. (2001). 21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme.O. Oğuz, A. Oktay ve H. Ayhan (Eds). *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, İstanbul: SEDER Eğitim Araştırmaları Yayıncılık. 223-280.
- PONTA, J. P., CHAPMAN, O (2008). Preservice Mathematic Teachers' Knowledge and Development. In: Lyn D. English (Eds). *Handbook of International Research in Mathematic Education* (pp:223-261). London: Routledge..
- SABAN, A.(2004).Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2/2. 131-155.
- SABAN, A., KOÇBEKAR B. N., SABAN, A. (2006). An Investigation of the Concept of Teacher Among Prospective Teachers through Metaphor Anaysis . *Educational Sciences: Theory & Practice*, 6/ 2. 506-522.
- SACHS, J. (1999). Using Teacher Research as a Basis for Professional Renewal. *Journal of Inservice Education*, 25(1).39- 53.
- SEFEROĞLU, G., KORKMAZGİL S., ÖLÇÜ, Z. (2009). Gaining Insights into Teachers' Ways of Thinking via Metaphors. *Educational Studies*, 3.323-335.
- SENEMOĞLU, N. (2005). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık
- SÖNMEZ, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SÖNMEZ, V. (1993). *Program Geliştirme Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- SZUKALA, A.(2008).Metaphors as a Tool for Diagnosing Beliefs about Teaching and Learning in Social Studies Teacher Education. *Journal of Social Science Education*, S: 10/3. 53-73.
- THOMAS, L., BEAUCHAMP, C.(2011). Understanding New Teachers' Professional Identities through Metaphors. *Teacher and Teacher Education*. S:27.762-769.
- THORNTON, S. (2005). *Teaching Social Studies That Matters*.New York: Teachers College Press.
- TÜRNÜKLÜ, A. (2001). Eğitimbilim Alanında Aynı Araştırma Sorusunu Yanıtlamak için Farklı Araştırma Tekniklerinin Birlikte Kullanılması. *Eğitim ve Bilim*, 26/120. 8-13.
- YALMAN, N.(2009). Kimlik ve Bilinç. *Kimlikler Lütfen*, Gönül PULTAR (Eds). Ankara: ODTÜ Yayıncılık. 31-39.
- YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ZHAO, H., COOMBS, S., ZHAO, X. (2010). Developing Professional Knowledge about Teachers through Metaphor Research: Facilitating a Process of Change. *Teacher Development*, S:14 .381-395.